

7

EL SISTEMA PER L'AUTONOMIA I L'ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA A LES BALEARS

RESUM

La Llei 39/2006, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència (d'ara endavant, LAPAD), va suposar un repte i un episodi històric per promoure una millora en les polítiques públiques d'atenció a la dependència. Per a la situació de les Balears respecte a la Llei aprovada ara fa tretze anys, cal considerar l'aprovació del Decret 66/2016, pel qual s'aprova la Cartera bàsica de serveis socials, que té competències en matèria de dependència i modifica el decret de 2010 que regula la LAPAD a les Illes Balears.

Paral·lelament, la Xarxa Pública d'Atenció a la Dependència de les Illes Balears (d'ara endavant, XPAD) es crea reglamentàriament el 2010 amb els decrets autonòmics 83/2010 i 84/2010. Com a novetats d'enguany es crea el Decret 91/2019, que regula el procediment per al reconeixement del grau de discapacitat i els principis generals del procediment per al reconeixement del grau de dependència i es modifica el Decret 83/2010, pel qual s'estableixen els principis generals del procediment per al reconeixement de la situació de dependència, la intensitat de protecció dels serveis i el règim de compatibilitat de les prestacions del sistema per l'autonomia i l'atenció a la dependència (d'ara endavant, SAAD).

L'atenció de les persones en situació de dependència i la promoció de la seva autonomia personal és una de les prioritats en matèria de política social i salut a les societats occidentals contemporànies a causa de l'evolució de l'estructura demogràfica i l'envelliment progressiu de la població. L'aplicació d'aquesta llei ha patit un dèficit de finançament des del seu inici, tot i que el seu desplegament té una funció estratègica que pretén convertir el sistema de protecció a la dependència en un dels pilars de l'estat de benestar.

La Secretaria d'Estat de Serveis Socials i Igualtat publica mensualment els resultats de la gestió en relació amb el SAAD. En aquest recull de resultats es generen un conjunt d'informacions estadístiques d'àmbit sociodemogràfic que permeten establir un ventall ampli de sèries quantitatives pel que fa a l'autonomia personal i l'atenció a la dependència amb les que ens basam per a la construcció d'aquest capítol. Així com el vuitè capítol de l'informe FOESSA 2018 (FOESSA, 2018).

Així mateix, i pel que fa a les Illes Balears, s'han dut a terme recerques específiques en aquest camp que han posat l'èmfasi en els aspectes següents: a) l'anàlisi de la situació de l'atenció a la dependència per territoris: municipi a municipi i per agregats; b) l'estudi de les característiques dels receptors del dret que preveu la Llei 39/2006, de 14 de desembre, llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència (LAPAD) i els canvis esdevinguts durant els dotze anys d'aplicació de la Llei; c) el reconeixement de la realitat dels familiars cuidadors encarregats d'atendre'ls; d) el procés de desplegament del SAAD i de les prestacions associades al dret, i e) l'estudi dels factors de prevenció per mitjà de l'observació i anàlisi dels programes comunitaris.

Les dades obtingudes s'han publicat o incorporat a les xarxes en línia en documents de la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació del Govern de les Illes Balears; l'Anuari de l'envelliment de les Illes Balears i les memòries del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears. (Vegeu les memòries corresponents als anys 2008, 2009, 2010, 2011, 2017 i 2018).

7.1.

INTRODUCCIÓ

El sistema per l'autonomia i l'atenció a la dependència no suposa una ruptura abrupta entre el model històric d'atenció a la dependència i el nou desenvolupament institucional adoptat amb la llei 39/2006. El SAAD completa els sistemes de protecció ja existents, com el sistema de salut, de caràcter universal, i en coordina d'altres, com el de serveis socials (de caràcter assistencial) i el de Seguretat social (assistencial i contributiu). Però especialment suposa una ampliació dels drets d'atenció a la dependència substituint un dret assistencial per un dret universal i subjectiu. Les pressions sociodemogràfiques, els canvis en les estructures familiars, l'alt grau de consens social i polític, les experiències europees en cures de llarga durada i una conjuntura econòmica favorable a les acaballes de l'aprovació de la LAPAD van ser factors determinants per a la configuració del SAAD.

Aquests factors, excepte el darrer, han seguit reforçant la idea de consolidar un model robust d'atenció a la dependència. La situació és que el desplegament efectiu del SAAD ha hagut d'afrontar obstacles relacionats amb les deficiències pròpies del disseny institucional i amb una conjuntura econòmica desfavorable que, associada a processos de consolidació fiscal, que han conduït el sistema a ser objecte de reformes que han estat totalment regressives per a les persones dependents.

Les reformes de despesa pública realitzades a partir de 2012 afebliren el SAAD i dil·luïren gran part de les expectatives que va

generar la seva implantació i dificultaren o retardaren l'entrada de noves persones al sistema. El fet que el sistema patís grans retallades quan es començava a establir ha generat un seguit de conseqüències desastroses, especialment per a les persones que no es van poder acollir als seus drets a temps o que fins i tot moriren abans de fer-ho.

Per altra banda, la instal·lació lenta de les polítiques d'atenció a la dependència ha afectat greument les persones i famílies en situació de vulnerabilitat social que s'havien d'ocupar de les persones en situació de dependència i que no han rebut les ajudes necessàries com a cuidadores.

En els darrers anys ens trobàvem en una situació de *sortida* de la crisi de 2008 que aportava un alè a la situació viscuda els anys precedents. Veurem a partir del 2020 les conseqüències que l'actual crisi de la COVID-19 aportarà a les persones en situació de dependència i les seves cuidadores. Veurem si les dificultats econòmiques a què haurà de fer front la societat balear permeten una intensificació o millora del SAAD o, al contrari, ens duran a una major dificultat en la seva aplicació. Caldrà analitzar detingudament l'impacte en els nivells d'accés i cobertura de la població dependent, incloent-hi la reducció de les llistes d'espera cròniques, en la sostenibilitat, el suport als cuidadors o en la qualitat de l'ocupació i de les cures.

En aquest apartat analitzam i actualitzam els criteris marc, el calendari de desplegament del sistema des de 2007, el seu desenvolupament normatiu i detallam les característiques del territori i les seves ins-

titucions. Continuarem, en el segon apartat, fent una breu anàlisi dels antecedents i els factors desencadenants del SAAD a l'Estat. En el tercer apartat presentem les característiques de les persones amb manca d'autonomia personal. Seguirem, en el quart apartat, amb el desplegament del SAAD a les Illes Balears. En el cinquè apartat es presenta l'actualització per al 2019 de les places del catàleg dels serveis de dependència i promoció de l'autonomia. El sisè apartat és de discussió dels principals reptes de l'aplicació d'aquesta llei, així com de les limitacions que presenta en l'aplicació al nostre territori.

7.1.1. CRITERIS MARC

El desplegament de la LAPAD des del 2007 ha suposat el desenvolupament del SAAD. El sistema d'atenció a les persones en situació de dependència neix per respondre a les necessitats de la població. Aquestes necessitats es caracteritzen, entre altres circumstàncies, per: l'envelliment progressiu de la població, la doble presència de les dones a l'esfera productiva i reproductiva i la necessitat del conjunt de la societat d'accedir a serveis públics que permetin organitzar la vida quotidiana amb igualtat d'oportunitats respecte a l'autonomia i la cura de les persones en situació de dependència.

En el període d'aplicació d'aquesta llei, entre el 2007 i el 2019, s'ha impulsat un canvi de model en la protecció de les persones en situació de dependència, alhora que s'han produït alts i baixos en la cobertura de les necessitats reals de la població. Cal recordar les dramàtiques conseqüències d'haver paralitzat el procés d'aplicació de

la llei durant un any des de finals del 2011 per part del Govern de l'Estat.

Per aquest motiu, resulta imprescindible tenir en compte que el finançament de la dependència ha patit alts i baixos durant els seus dotze anys d'història. Les variacions es deuen a la situació estructural de l'Estat i la reducció del finançament dels serveis públics en el període de recessió iniciat el 2007. La reducció de finançament té efectes durant l'etapa de post-recessió fins al 2012. La llei de dependència s'aplica a tot l'Estat i entre 2007 i 2012 té un sistema de cobertura mínim a l'àmbit espanyol i un nivell acordat mitjançant conveni entre comunitats autònomes i Estat.

Per altra banda, a causa de la situació estructural de reducció de fons públics, aquesta llei pateix una retallada molt important amb el Reial decret 20/2012, de 13 de juliol¹.

En síntesi, el sistema d'atenció a la dependència, tot i les enormes dificultats viscudes durant el període de post-recessió a Espanya —la població encara en pateix les conseqüències— segueix el seu curs d'aplicació. Tot i el retard en la posada en funcionament de les mesures de protecció social, la llei permet introduir l'Administra-

1. Aquestes retallades i els seus impactes es concreten al mateix apartat de la memòria del 2018. Aquest decret té com a conseqüència el canvi dels nivells i graus, eliminant un grau de dependència i una reducció de les percepcions mensuals, i obliga a suprimir el reconeixement per la Seguretat Social dels familiars cuidadors del dependent. Igualment, se suprimeix el nivell acordat en les prestacions abans de les restriccions de pressupost, s'atura l'aprovació dels decrets de reconeixement de les prestacions per a persones en situació de dependència i les comunitats autònomes passen a finançar el sistema en un 80 %.

ció i el conjunt de les polítiques públiques en l'atenció de les persones dependents, que sempre era atesa exclusivament a l'àmbit privat i representava una càrrega per a les famílies, especialment per a les dones.

En els dotze anys de desplegament de la llei a les Illes Balears, es pot constatar un esforç institucional important, però no suficient, per regularitzar la situació de dependència de les persones en la percepció del seu dret. Si bé, la cobertura i el finançament públic per donar cobertura a les demandes de la llei no s'han complert de manera sostinguda al llarg de tot el període i es detecten mancances des dels seus inicis per consolidar-se.

D'altra banda, cal tenir present l'esforç de col·laboració de totes les institucions en els diferents nivells: autonòmic, insular, local i, sovint, mancomunal, per desplegar una llei de caràcter estatal. Per tant, les dificultats de col·laboració de les diferents esferes i nivells d'actuació són remarcables. La dificultat de col·laboració està marcada pel fet de disposar de competències diferents.

L'aprovació d'un calendari de desenvolupament de la llei en el període 2007-2014 no només obeïa a la necessitat d'esglaonar la implementació dels tres graus i tres nivells previstos (actualment extingits amb el Reial decret llei 20/2012) a la valoració del grau de dependència, sinó sobretot a evitar un bloqueig del sistema. Amb el Reial decret 20/2012 es posposava l'entrada en vigor dels drets per a les persones valorades amb grau I de dependència moderada (nivell 1), fet que dificulta la incorporació de noves persones al sistema, o, fins i tot,

que no s'hi incorporin mai degut a l'edat avançada i morin abans.

La llei de dependència té la particularitat de ser una norma de gran complexitat en el seu desplegament a causa de l'articulació d'accions i competències per part de nivells d'administració diferents. Tot i que es tracta d'una norma estatal, aprovada per les Corts Generals de l'Estat, l'execució de la llei correspon a les comunitats autònomes, ja que són les administracions que tenen les competències en matèria de serveis socials.

Segons la llei, entre les activitats bàsiques de la vida diària (ABVD), s'hi inclouen les tasques més elementals de la persona, que permeten viure amb un mínim d'autonomia i independència; en concret: la cura personal, les activitats bàsiques relacionades amb la llar i la vida quotidiana, la mobilitat imprescindible, reconèixer persones i objectes, orientar-se i entendre i executar ordres o tasques senzilles.

7.1.2. CALENDARI DE DESPLEGAMENT

La posada en marxa a partir del 2007 de la LAPAD incloïa, per engegar el funcionament del sistema, la implantació d'un calendari d'actuació marcat en el període 2007-2014. Aquest calendari preveia l'aplicació progressiva de les ajudes i els serveis de la dependència que fins al 2019 va incorporar les accions consistents a establir la valoració dels graus III, II i I, en aquest ordre d'aplicació².

2. Vegeu el calendari d'aplicació de les ajudes en el període 2007-2014 al mateix apartat de la memòria de 2018.

L'entrada de les persones al sistema valorades en el grau I va finalitzar el 2012. Alhora, cal considerar una moratòria en la percepció d'ajudes econòmiques per part de la població destinatària d'aquestes ajudes que han implicat un important impacte en les condicions de vida de les persones.

El descens del finançament viscut a partir de 2011 va agreujar les condicions de vulnerabilitat de la població en situació de dependència, especialment la de les famílies amb pocs recursos. Aquesta disminució del finançament encara demana un treball intens perquè es produeixi una recuperació de la situació. De fet, encara ens trobam, al moment de la publicació de la memòria del 2019, en procés de recuperació del nivell de perceptors de la prestació de 2011.

7.1.3. DESENVOLUPAMENT NORMATIU

L'activitat legisladora en relació amb la llei de dependència ha estat intensa durant el període 2011-2019, especialment a les comunitats autònomes (vegeu el mateix capítol corresponent a la memòria de 2017, on es detallen les diferents mesures i normes aplicades durant el període 2011/2017; a la memòria de 2019 només actualitzam les novetats de 2019).

A les Illes Balears en concret, el desenvolupament de la LAPAD ha fet actualitzar la normativa sobre gent gran i persones amb discapacitat i en l'àmbit de serveis socials en general.

Pel que fa a la normativa pròpia de la comunitat autònoma de les Illes Balears en el període 2018-2019, recollim les següents informacions publicades per la Direcció General de Dependència:

- Llei 13/2019, de 29 de març, per la qual es modifica la Llei 14/2010, de 9 de desembre, de mediació familiar de les Illes Balears.
- Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears.
- Decret 91/2019, que regula el procediment per al reconeixement del grau de discapacitat i els principis generals del procediment per al reconeixement del grau de dependència i es modifica el Decret 83/2010, pel qual s'estableixen els principis generals del procediment per al reconeixement de la situació de dependència, la intensitat de protecció dels serveis i el règim de compatibilitat de les prestacions del SAAD.

A l'àmbit estatal, en el transcurs de 2019 no s'han publicat lleis o normatives que tinguin un impacte en l'aplicació del desenvolupament de la LAPAD.

Durant el 2019 tampoc s'han aplicat ordres amb implicació indirecta en la promoció de l'autonomia personal.

7.1.4. CARACTERÍSTIQUES DEL TERRITORI I LES INSTITUCIONS

Les característiques d'insularitat i capitalitat condicionen una legislació que ha de

procurar distribuir la titularitat de les competències i de les transferències de gestió entre els distints ens territorials: govern autonòmic, consells insulars, mancomunitats i ajuntaments. Cal considerar, a més, que tal com assenyala el títol III de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears a l'article 30.15., la comunitat autònoma té, amb caràcter d'exclusivitat, les polítiques d'atenció a les persones dependents, tot i la cooperació i els acords que es prenen a escala estatal.

Normalment, quan les decisions preses s'han de materialitzar a cada illa, s'obre un procés important de concreció i revisió de les competències respectives. És un esforç per treballar amb dades compartides i agilitzar l'intercanvi d'informació per aconseguir una comunicació intensa, constant i àgil entre totes les administracions responsables.

Va correspondre a la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació liderar les iniciatives per posar en marxa el desplegament de la LAPAD. Des dels inicis, el Govern va manifestar el seu interès a cooperar amb els consells i ajuntaments. A l'inici del desplegament de la llei, els esforços es van centrar en l'organització de la mateixa administració autonòmica en la qüestió.

Des del 2010 fins al 2019, no hi ha hagut canvis en les estratègies i el mètode d'aplicació dels diferents serveis. Concretament, mitjançant el dispositiu de la XPAD, s'ha fet efectiva la transferència de les competències i del personal als municipis (o a les entitats supramunicipals) de més de 20.000 habitants. Al mateix temps, també s'han mantingut les converses i la col·la-

boració entre les administracions, fet que ha permès el desplegament territorial de la tramitació de la LAPAD a la comunitat autònoma.

Des de l'inici del desplegament de la llei, els objectius plantejats fan referència a l'atenció a les persones amb dependència a l'àmbit local. Per això s'estableix un conveni de col·laboració entre el Govern de les Illes Balears i els ajuntaments, segons el qual el Govern posa el personal —bàsicament treballadors socials—, i els ajuntaments, les instal·lacions per a l'atenció de les persones dependents.

Amb el desenvolupament del dispositiu es pretén que els serveis socials municipals siguin el punt de referència de la dependència per facilitar al màxim l'accés als destinataris i, en general, a tota la ciutadania que s'interessa per la llei de dependència.

L'accés a les prestacions i als drets de la llei es fa mitjançant la cooperació entre administracions. Així, la Fundació d'Atenció a la Dependència és l'organisme responsable de l'entrada de la sol·licitud en el sistema, així com de la proposta individual d'atenció (a partir d'ara PIA). Els consells insulars són els encarregats de posar-se en contacte amb el sol·licitant o familiar cuidador per acordar i fer la valoració del nivell de dependència.

D'altra banda, als municipis de menys de 20.000 habitants els treballadors socials assumeixen les funcions encomanades al PIA. Finalment, la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació és la responsable de resoldre la sol·licitud i el reconeixement de la prestació que té validesa a tot l'Estat.

7.2.

ANTECEDENTS DE LA LAPAD

El sistema previ al SAAD s'estructurava essencialment entorn de dos nivells de cures formals sense els quals no es pot entendre el sistema actual (Marbán, 2019). D'una banda, hi ha el sistema de seguretat social amb les variants contributiva i assistencial, que es recolzaven en la llei de prestacions no contributives i la llei general de la seguretat social, ambdues publicades durant els anys noranta. Aquestes normes establien un sistema molt restringit i sotmès a controls mèdics i administratius que donaven lloc a ajudes econòmiques contributives o no en funció de les característiques sociodemogràfiques de la persona.

D'altra banda, hi havia el sistema de serveis socials, que protegia les persones en situació de dependència sense recursos i sense suport informal de cap tipus. A causa del seu caràcter assistencial, els mitjans de control per accedir a algun tipus de cura eren la prova d'ingressos econòmics i l'existència de suport informal i el seu finançament i provisió eren competència de les comunitats autònomes. De mica en mica, el sistema de serveis socials previ al SAAD es va construir sobre la base de la descentralització de l'estat del benestar, que va dotar les comunitats autònomes i els ajuntaments amb la competència exclusiva de la provisió de serveis socials essencialment de caràcter comunitari.

Aquests antecedents permeten una comprensió més acurada de la situació actual del SAAD i del fet que aquest sistema ha suposat una reforma gradual i de les

prestacions per a la dependència a l'àmbit de la seguretat social i de les comunitats autònomes.

L'aprovació de la LAPAD és, per tant, el resultat de la confluència d'una sèrie de canvis demogràfics i institucionals que duïen en funcionament des dels anys noranta i consolida l'activitat dels actors socials que gràcies al seu treball han permès aprofundir en el desenvolupament d'un sistema universal de cures de llarga durada (Rodríguez Cabrero, 2012; Marbán, 2012).

7.3.

PERSONES AMB MANCA D'AUTONOMIA PERSONAL

La promulgació d'un marc legal que introdueix nous drets per a la ciutadania, com és la Llei 39/2006, necessita una revisió acurada de les variacions de la població destinatària del nou dret. La llei considera tres col·lectius en situació de dependència: les persones majors de 65 anys, les persones amb discapacitat i el grup d'edat de 0 a 3 anys. A continuació es fa un repàs estadístic de les variacions dels destinataris en funció de les seves característiques sociodemogràfiques.

El grup de persones de més de 65 anys segons el padró de 2019 constitueix el 15,5 % del conjunt de la població de les Balears i la proporció de persones de més de 85 anys representa només el 2,2 % del total de residents a l'arxipèlag. Per illes, Mallorca i Menorca concentren una

proporció de gent gran més elevada que Eivissa i Formentera. Per a totes les illes, la proporció de dones majors de 65 anys i 85 anys sempre és més elevada per a dones que per a homes.

Aquestes dades reflecteixen que ens trobam davant d'un procés d'allargament de la vida dels residents a les Balears que condueix al manteniment de l'autonomia de les persones durant més temps, alhora que és un procés que demana noves respostes per atendre les situacions de vulnerabilitat i dependència que van apareixent amb l'augment de l'edat de les persones.

Aquestes dades resulten coherents si tenim en compte la distribució demogràfica de la població a Espanya i a les Illes Balears els darrers trenta anys, que s'il·lustra per una piràmide poblacional basada en un envelliment progressiu de la població i una manca de reposició natural per una taxa de naixements negativa i un saldo migratori també negatiu des del 2010.

En canvi, les persones més joves —amb edats compreses entre els 0 i els 4 anys— suposen un 4,7 % del total de població a les Balears, segons l'actualització del padró de 2019. Aquesta dada reflecteix la baixa taxa de fecunditat que caracteritza Espanya. A més, aquesta taxa és més alta a Mallorca que a la resta d'illes.

El repàs de la variació demogràfica que es produeix entre la població esmentada fins ara permet conèixer la variació de la població de gent gran susceptible de sol·licitar la valoració de dependència i

els dispositius de protecció social o les prestacions³ corresponents.

7.3.1. L'ATENCIÓ A LES PERSONES GRANS

L'envelliment progressiu de la població provoca que el grup d'edat majoritari amb necessitats de cura personal sigui el de més de 65 anys respecte als més joves. El tram d'edat que requereix més atenció per la gravetat de la seva situació de salut és el de persones més grans de 85 anys, en especial les dones, ja que tenen una esperança de vida més alta que els homes.

Entre el 2018 i el 2019, la població a Espanya ha augmentat gairebé 300.000 persones i el 2019 s'ha assolit una població total de 47.026.208. Aquest lleuger augment any a any ha superat el nombre total de població a Espanya des de 2014 (INE, 2019). Aquesta disminució, detectada des del 2012, s'explica per la baixa fertilitat, pels fluxos d'emigració de població amb nacionalitat espanyola o de població recentment instal·lada a Espanya que va decidir emprendre una migració a tercers països per les dificultats d'assolir una situació econòmica i laboral estable després de la crisi de 2008. Aquest procés va ser especialment intens en el període 2012-2015.

Tornant a la franja de la població de persones majors de 65 anys, val a dir que proporcionalment la gent de més de 65 anys representaven el 19,3 % del total de la població el 2018 i el 2019. S'evidencia

3. Les prestacions vinculades a la LAPAD no són només les de caràcter econòmic, sinó també tots aquells serveis i drets que es garanteixen a partir de l'ús de places residencials, de centres de dia o d'habitatges tutelats.

amb les dades del padró de 2019 que les franges d'edat superior a Espanya tendeixen a augmentar, ja que la proporció d'aquesta part de la població ha crescut dos punts percentuals des de 2010.

La taxa d'envelliment a Espanya se situa en el 19,3% el 2019, dues dècimes més que vuit anys abans. A les Illes Balears, la taxa d'envelliment és lleugerament inferior (15,5%), ja que d'1.149.460 habitants (el que suposa una disminució de 27.167 persones respecte a l'any anterior), 178.644 tenen més de 65 anys (xifra que disminueix en gairebé 7.000 persones respecte al 2018).

Un dels efectes de l'envelliment de la població és la importància creixent del sector de més de 75 anys, que representa el 9,5% de la població total a Espanya el 2019 i que resulta en la mateixa taxa que l'any anterior (INE, 2019). A les Balears, aquest grup d'edat es manté igual entre el 2018 i el 2019, passant de representar un 7,1% de la població total el 2018 a un 7% el 2019.

Pel que fa a la distribució per sexes de la gent de més de 65 anys, es pot parlar de feminització de la vellesa. Aquest fet és evident en tenir present l'esperança de vida per als dos sexes. A Espanya el 2019, l'esperança de vida en néixer és de 80,5 anys per als homes i de 85,9 anys per a les dones. La distribució de persones de més de 65 anys per al 2019 indica que a Espanya hi ha més dones que homes, amb una diferència de més d'un milió de persones (concretament 1.233.688). Aquesta dada no deixa d'augmentar any a any, per la qual cosa s'evidencia encara

més la feminització de la vellesa amb el pas dels anys.

En anys anteriors l'augment de la població femenina de més de 65 anys fou molt important (300.000 de dones), però la diferència entre el 2018 i el 2019 ha estat negativa, amb una disminució de més de 75.000 persones. En proporció al total de la població segons sexe, les dones representen un 21,5% del total, i els homes, un 17%. Caldrà veure com evolucionen aquestes tendències quan puguem analitzar les dades d'efectes en la mortalitat de persones majors de la pandèmia de la COVID-19 que ha afectat greument la població d'Espanya i, en menor proporció, la població de les Balears durant els primers sis mesos del 2020.

Quant a la franja de persones amb edats més elevades, respecte a un total de 9 milions de persones que tenen més de 65 anys, hi ha un 16,7% que tenen més de 85 anys. Trobam en aquest grup una presència major de dones, 19,5%, respecte als homes (13%).

A les Balears, la diferència per sexes és de 19.866 dones més que homes, respecte a un total de 178.644 de persones més grans de 65 anys. La diferència per sexes entre els que tenen més de 85 anys són més grans que per als més joves, ja que per a Espanya i les Balears les dones representen gairebé el doble d'homes en aquest tram d'edat.

La taxa d'envelliment indica la proporció de persones més grans de 65 anys respecte al total de població. Aquesta taxa a Espanya el 2019 és del 19,3%, i

la proporció és superior per a les dones (21,5 %) respecte als homes (17 %). A les Illes Balears aquestes taxes són inferiors: la taxa de les dones és de 17,2 %, i la dels homes, de 13,9 %.

Per illes, detectam unes tendències semblants. En tots els casos la proporció de dones majors de 65 és superior a la dels homes, entre dos i tres punts percentuals. La proporció més elevada de dones se situa a Mallorca, amb un 17,8 % de dones respecte a un 14,2 % d'homes l'any 2019, i a Menorca, amb un 17,9 % de dones i un 15,3 % d'homes. Per altra banda, Eivissa i Formentera tenen una població més jove, amb una taxa d'envelliment per a les dones del 14 % i un 10,8 % d'homes a Formentera, i un 11,5 % d'homes a Eivissa majors de 65 anys.

En termes generals i per municipis, aquesta taxa sempre és superior en el cas de les dones, excepte per al municipi des Mercadal, a Menorca (que presenta un punt percentual de menys per a les dones respecte als homes).

Per municipis, a Mallorca, les comarques que presenten taxes d'envelliment superiors al 20 % —sempre és superior la femenina— són el Pla de Mallorca (Maria de la Salut, Montuïri, Petra, Sant Joan i Ariany); es Raiguer (Búger i Campanet) i la Serra de Tramuntana (Banyalbufar, Estellencs i Fornalutx). En canvi, a Menorca, Eivissa i Formentera no hi ha cap municipi que tenguí una taxa d'envelliment superior al 20 %.

En referència a la proporció de persones de més de 85 anys respecte a la població

total, en dones és sempre superior a causa de la major esperança de vida. A Espanya, la proporció de dones de més de 85 anys és de 4,2 %, i de 2,2 % per als homes, i a les Illes Balears aquesta proporció és del 2,9 % per a les dones i de l'1,5 % per als homes. La distribució concreta per illes i zones és semblant a les proporcions esmentades. Això és: sempre més elevada per a les dones en qualsevol tram d'edat a partir dels 65 anys i amb diferències més acusades a partir dels 85 anys.

7.3.2. PERSONES EN SITUACIÓ DE DISCAPACITAT

La proporció de persones en situació de discapacitat reconeguda superior al 33 % a les Illes Balears el 2019 respecte al conjunt de la població fou del 6,3 %⁴ (Conselleria de Serveis Socials i Cooperació). Es tracta concretament de 72.038 persones en situació de discapacitat física, sensorial o intel·lectual.

La distribució per gènere no varia. Els municipis de Mallorca i Menorca tenen una proporció lleument superior per a les dones, amb un 52,7 % i un 55 % respectivament. Per municipis, la distribució és semblant a la general, només Alcúdia, Andratx, Ariany, Banyalbufar, Binissalem, Calvià, Consell, Escorca, Fornalutx, sa Pobla, Porreres, Sant Joan, Santa Eugènia, Santa Margalida, Selva, Sineu i Sóller presenten més del 50 % d'homes que de dones. Aquesta major concentració en aquests municipis sembla que està relacionada

4. Totes les dades presentades a la secció 7.3.2. provenen del Centre Base de la Direcció General de Serveis Socials.

amb un baix nombre de persones amb alguna situació de discapacitat reconeguda més que per alguna dimensió social o de salut determinada.

Les persones amb un expedient obert pel que fa al grau de discapacitat es divideixen en dos grups: el rang d'un 33 % a un 64 % i el rang de més del 64 %. En mitjana hi ha més persones que tenen un grau reconegut entorn del 60 %, ja que és el percentatge més gran per a les dues illes.

Quant als tipus de discapacitat, trobam que més del 50 % de les persones amb algun grau de discapacitat reconegut són de caràcter físic (52,5 %). El 17,2 % restant queda agrupat en les persones en situació de discapacitat auditiva i visual. La tercera modalitat en importància és rellevant per a les persones amb una situació de discapacitat intel·lectual⁵, el 16,4 %. Per pobles, amb algunes petites variacions, trobam una distribució que s'assembla a la tendència generalitzada.

La situació de discapacitat de les persones no es relaciona exclusivament a l'edat, ja que el 54,2 % són adultes (18-65 anys) i el 6,5 % restant té menys de 18 anys. Ara bé, és cert que les situacions de dependència relacionades amb algun tipus de discapacitat s'incrementen amb l'edat, ja que un 39,3 % de les persones de més de 65 anys tenen algun grau de discapacitat

reconeguda. Per pobles, aquesta tendència és similar a la general. (Conselleria de Serveis Socials i Cooperació.)

7.3.3. MENORS EN SITUACIÓ DE DEPENDÈNCIA

En la distribució per sexes dels menors de fins a 4 anys, així com a la resta de població infantil i juvenil, és lleugerament superior la presència de nins. El padró de 2019 a les Balears registra un total de 27.666 nins en aquest grup d'edat, mentre que les nines arriben a 25.857. Ambdós sexes disminueixen en gairebé 400 persones. Les dades de nins per a Espanya també són superiors a la de les nines, amb 1.048.153 nins i 990.510 nines. Tant per a nins com per a nines resulta rellevant la disminució d'infants de 0 a 4 anys entre el 2018 i el 2019 de més de 20.000 nins i més de 18.000 nines.

Els serveis destinats a l'atenció a la dependència per a infants es concreten en dos tipus de dispositius: en primer lloc, l'equip de valoració de la situació de discapacitat dels infants menors de 3 anys, i, en segon lloc, els programes d'atenció primerenca, entesa com un conjunt d'actuacions urgents basada en la prevenció i que consisteix en accions de detecció, diagnòstic i intervenció terapèutica de caràcter interdisciplinari. En el segon cas, el rang d'edat d'atenció s'estén des del naixement fins als 6 anys.

Val a dir que la modificació de la Llei 14/2010, de mediació familiar de les Illes Balears, assegura el dret del menor a ser escoltat sense discriminació per qüestions

5. Des del Servei de Valoració i Orientació de la Discapacitat i la Dependència de la Direcció General d'Atenció a la Dependència indiquen que la valoració de la situació de discapacitat intel·lectual es desglossa en dues categories. La primera correspon a una caracterització de caràcter cognitiu o a qualsevol tipus de disfunció adaptativa i la segona correspon a trastorns neurològics o lligats al desenvolupament intel·lectual.

d'edat o discapacitat. L'aplicació d'aquests principis inclouen les situacions de l'àmbit familiar i els procediments administratius, judicials o de mediació.

7.3.4. PERSONES CUIDADORES

La feina que fan els cuidadors, sovint familiars de les persones en situació de dependència, és molt important i s'ha de tenir en compte com a eix central de l'organització de la vida diària de les famílies amb persones en situació de dependència. La dedicació a tasques de cura d'algú en situació de dependència té repercussions laborals, familiars i personals del cuidador.

En la història recent de l'aplicació de la llei de dependència, cal destacar les retallades que el Govern de l'Estat va aplicar el 2012 a aquesta llei, que s'elevaren als 283 milions en els pressuposts. Aquesta restricció en el finançament va tenir greus repercussions en el pagament dels cuidadors familiars, que es van reduir un 15%. Caldrà veure com s'aconsegueix recuperar aquesta situació en relació amb la nova crisi econòmica i social iniciada amb la pandèmia de la COVID-19, que suposarà, tal vegada, noves restriccions en la despesa pública en serveis públics.

L'aplicació d'aquestes mesures el 2012 van provocar tres conseqüències principals. La primera, basada en una davallada en el nombre de cuidadors no professionals que presten atenció a les persones dependents. Aquesta atenció es realitza essencialment en el marc de la xarxa de servei públic, tot i que de manera insuficient per atendre totes les persones. La segona con-

seqüència és la detecció d'un augment del copagament, ja que es té en compte el nivell de patrimoni de les persones i no només la renda. En tercer lloc, hi ha un efecte en l'aplicació temporal de les mesures; és a dir, es permet que el període d'espera que les persones amb dret reconegut han d'esperar per rebre una prestació passi dels sis mesos als dos anys.

A partir de 2019 es donen una sèrie d'actualitzacions que resulten fonamentals per al reconeixement de drets dels cuidadors. Ja que s'aprova una nova regulació del conveni especial de cuidadors no professionals de persones en situació de dependència. La principal novetat és que a partir de l'1 d'abril de 2019 la quota corresponent a aquests convenis especials passa a ser abonada per l'Administració General de l'Estat. La nova regulació admet que els cuidadors no professionals que acreditin que la prestació econòmica va ser reconeguda abans de dia 1 d'abril de 2019 poden sol·licitar la subscripció del conveni sempre que formulin la demanda durant els 90 dies posteriors a aquesta data.

El recull i l'anàlisi de dades en relació amb la implementació de la LAPAD té en aquests moments una gran importància per a l'Administració pública, per a les entitats del tercer sector i per al conjunt de la ciutadania. Caldrà veure com evoluciona el reconeixement de les persones cuidadores no professionals a través del conveni.

Per tal d'afavorir els criteris de control, de transparència, de planificació i d'accés als recursos, cal una metodologia de seguiment homogeneïtzada, de manera que l'Administració pública disposi d'in-

dicadors que generin dades comparables i integrades amb la finalitat d'enriquir el coneixement de l'aplicació i l'avaluació de tots els dispositius i serveis que inclou el sistema de promoció de l'autonomia de les persones.

Cal tenir en compte, per tant, que la dona no només es trobarà més sovint com a cuidadora del cònjuge, sinó que aquest, en morir abans, no podrà exercir el rol de cuidador de la dona. Les dones tenen més anys de vida amb alguna patologia i han de cercar el suport a la xarxa familiar, i el pes principal recau sovint sobre altres dones de la família.

L'abril de 2020 l'Imsero ha publicat les dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social sobre el Conveni especial de cuidadores no professionals de persones en situació de dependència. Concretament, 921 persones es troben amb la situació resolta com a cuidadores a les Illes Balears (30 d'abril de 2020). Durant el 2019 la mitjana de beneficiaris de contractes a cuidadors de tots els mesos és de 14.364 persones. Per sexes, la proporció de dones (esposa, filla o mare) que fan de curadores és molt superior a la dels homes, les primeres suposen més d'un 90 % (Direcció General de Dependència, 2017).

A banda de factors sociodemogràfics com l'edat i el sexe del cuidador, hi ha aspectes estructurals que també afecten la disponibilitat familiar per atendre la dependència. Aquests factors són el canvi de les modalitats de les estructures familiars, les exigències creixents del mercat de treball, la dispersió geogràfica dels familiars propers i els costos econòmics que comporta l'atenció a la dependència.

Aquesta situació i les circumstàncies que genera són factors que l'Administració haurà de considerar en el futur, no només des de la recollida de dades o el reconeixement de les diverses contingències, sinó també en l'aplicació de criteris normatius o legals que ajudin directament els familiars cuidadors.

En aquest sentit, la secretaria general de Política Social i Consum del Govern central ha plantejat un acord amb el Consell Territorial del SAAD que estableix els criteris comuns d'acreditació en matèria de formació i informació de cuidadors no professionals.

7.4.

DESPLÉGAMENT DEL SAAD A LES ILLES BALEARS

7.4.1. POBLACIÓ BENEFICIÀRIA DEL SAAD

El 2019, dotze anys després de l'entrada en el sistema de dependents, encara no s'ha consolidat l'atenció als destinataris d'aquest dret i algunes d'elles encara estan en espera de ser reconegudes.

En els primers anys, hi entraren persones en situació de grau sever en el primer nivell i va augmentar ràpidament la població atesa. Ara bé, tot i un augment ràpid de les persones reconegudes en situació de grau sever, aquesta no s'ha mantingut al llarg dels anys, al contrari, s'ha reduït, i es necessitaran encara un nombre important

d'anys per assolir l'objectiu d'atendre tots els destinataris d'aquest dret.

Fins al 2010 les persones incorporades al sistema arribaren a les 23.100 a les Illes Balears, i l'any 2019 la quantitat de beneficiaris del SAAD amb dret a prestació s'ha reduït fins a les 18.872 persones (xifra que augmenta en poc més de 150 persones respecte a l'any anterior però que continua sent inferior que l'assolida gairebé deu anys abans). (Vegeu el quadre IIIA-7.1.)

Pel que fa a les dades del conjunt de l'Estat, el nombre de beneficiaris del servei amb dret a prestacions el 2019 continua sent inferior al del 2010 en més de 350.000 persones (1.115.183) respecte a nou anys abans (1.482.579). Tot i així, entre el 2018 i el 2019 la quantitat de beneficiaris amb dret a prestació ha augmentat en un 5,6 % (59.518 persones) i el 2019 representen un 2,4 % de beneficiaris respecte a la població total. (Vegeu el quadre IIIA-7.2.)

La proporció de beneficiaris de les Balears suposa un 1,9 % del total de persones incloses al SAAD a tot l'Estat, el nombre de persones que reben alguna prestació el 2019 a les Balears és de 20.674, la qual cosa representa un augment del 10 % de beneficiaris respecte al 2018. (Vegeu el quadre IIIA-7.2.)

La previsió de població amb algun grau de dependència a les Illes Balears el 2019 suposa un total de 28.186 persones amb dret a prestació, fet que suposa un augment del 17,8 % respecte a 2018. (Vegeu els quadres IIIA-7.3. i IIIA-7.4.)

7.4.1.1. Sol·licituds

El nombre de sol·licituds incorporades al sistema el 2019 respecte al 2018 ha estat de 2.247, la qual cosa suposa per al 2019 un total de 32.732 sol·licituds. Per illes, el 81,5 % de sol·licituds s'han fet a Mallorca, un 9,5 % a Menorca, un 8,4 % a Eivissa i un 0,6 % a Formentera. Per sexes, les dones representen un 61,5 % del total de sol·licituds, i els homes, un 38,5 %, fet que representa una proporció similar a la de 2018. Tant per a homes com per a dones, les sol·licituds han augmentat respecte a l'any anterior, per als primers en 794 persones i per a les segones en 1.453 sol·licituds. (Vegeu el quadre IIIA-7.5.)

La distribució de sol·licituds segons gènere el 2019 a cada illa presenta uns valors semblants a la mitjana balear; es manté respecte a l'any anterior i és sempre superior en el cas de les dones respecte als homes: a Menorca és d'un 36,5 % i a Mallorca d'un 38,4 % en el cas dels homes, i per a les dones, del 63,6 % i el 61,6 % respectivament. A Formentera, la proporció és superior per als homes (45,7 %) i més baixa en les dones (54,3 %) respecte a Menorca i Mallorca; i Eivissa registra una distribució semblant a la de Formentera, amb una proporció de 41,3 % per als homes i de 58,7 % per a les dones. (Vegeu el quadre IIIA-7.5.)

D'altra banda, la proporció de sol·licituds registrades fins al 2019 respecte a la població total de les Balears se situa en un 2,8 %. (Vegeu el quadre IIIA-7.5.)

La situació de dependència al nostre territori respecte a la resta de comunitats

autònomes indica que les Illes Balears registren un percentatge de sol·licituds en relació amb el total de la població inferior a la resta de regions. Percentualment, només se situen per sota Ceuta i Melilla i les Canàries, i tenen una proporció gairebé idèntica Galícia i el País Valencià.

En relació amb el conjunt de l'Estat, el nombre de sol·licituds del 2019 ha arribat a 1.894.744, que representa un augment de 125.066, més del doble de sol·licituds respecte a l'any anterior, segons les dades del SAAD-Imsero. (Vegeu el quadre IIIA-7.2.)

Per edats a Espanya, des de l'inici del desplegament de la llei el grup de persones de més de 65 anys registra 1.424.159 sol·licituds; aquesta quantitat suposa un 75,2 % del total de sol·licituds per al període 2007-2019. Per a les Balears, la proporció de sol·licitants de més de 65 anys és molt similar per a aquest període (74,3 %) i en xifres absolutes suposa un total de 24.407 persones. Més concretament, entre les persones de més de 65 anys la proporció de sol·licitants majors de 80 anys és de 71,3 % a Espanya i del 60,4 % a les Balears. Per tant, podem establir, sense gaire sorpresa, que les situacions de dependència es concentren a mesura que augmenta l'edat de les persones. (Vegeu el quadre IIIA-7.6.)

La distribució per edats d'Espanya i les Balears és semblant: poc més de la meitat de les persones que demanen ser ateses pel servei tenen 80 anys o més i un 21,6 % de les sol·licituds provenen de persones entre 65 i 80 anys (a les Balears la proporció de sol·licituds d'aquesta franja

d'edat és lleugerament superior i se situa entorn del 22,8 %). Per a Espanya i les Balears es produeix un lleuger increment de sol·licituds entre el 2018 i el 2019 als grups d'edat esmentats. (Vegeu el quadre IIIA-7.6.)

El valor total de situacions acumulades a les Balears és de 73.401. La tendència en el nombre de sol·licituds anuals augmenta en el temps, passant d'un increment del 6,3 % del 2015 al 2016 a augmentar un 10,7 % del 2018 al 2019. Aquesta progressió ha de permetre al sistema d'atenció a la dependència marcar els criteris de gestió necessaris per fer front a un volum de demanda que tendeix a l'estabilització en relació amb el desplegament de la llei iniciat el 2007. (Vegeu el quadre IIIA-7.7.)

7.4.1.2. Valoracions

Quant a les valoracions, el 2019 se n'han fet 10.132⁶, una dada que disminueix lleugerament, d'un centenar de persones, respecte a l'any anterior. Per illes, l'any 2019 Mallorca en registra la major part, el 83,3 %; Menorca, el 8,9 %; Eivissa, el 7,3 %, i Formentera, un 0,5 %. La distribució per illes es manté igual l'any 2019 respecte als anys anteriors. (Vegeu el quadre IIIA-7.8.)

7.4.1.3. Resolucions

Les valoracions es tradueixen administrativament en la resolució corresponent i incorporen el grau de dependència dels sol·licitants.

6. Correspon a totes les valoracions realitzades, siguin de noves sol·licituds o de revisió de grau per canvis en l'estat de la persona.

L'evolució de les resolucions emeses presenta un valor més elevat respecte a una davallada progressiva en el període 2013-2016, que es va incrementar a partir de 2017 i ha seguit la mateixa tendència el 2019. (Vegeu el quadre QAlll-115.) De fet, entre el 2014 i el 2019 les resolucions han augmentat en més de 15.000 persones per al conjunt de les Balears, fet que suposa una xifra acumulada des de l'inici del desplegament de la llei de 77.633 persones.

Per illes, el 2019 el nombre de resolucions ha augmentat a totes les illes excepte a Mallorca, on disminueix de 400 persones respecte al 2018, tot i que es constata un creixement global que es manté des de l'any 2014. Si tenim en compte l'estabilització del nombre de les sol·licituds, s'entén l'esforç que ha calgut per regularitzar la capacitat executiva del sistema en la tramitació. (Vegeu el quadre IIIA-7.9.)

Les resolucions assoleixen una suma de 31.443 el 2019 (incloent-hi les resolucions sense grau). Per graus, la distribució és la següent: el 29,1 % correspon a resolucions de grau II, el 28,1 % correspon a resolucions de grau I, el 25 % a resolucions de grau III i el 17,9 % a resolucions sense grau.

Seguint la tendència de 2018, el 2019 es confirma una consolidació de les resolucions resoltes després d'un descens en el període 2013-2016. (Vegeu el quadre IIIA-7.10.)

Les resolucions amb prestació reconeguda assoleixen un total de 28.186 beneficiaris l'any 2019, fet que representa un aug-

ment de 3.189 persones respecte a l'any anterior. (Vegeu el quadre IIIA-7.11.)

7.4.1.4. Programes individuals d'atenció (PIA). Prestacions reconegudes el 2019

El 2019 el nombre de beneficiaris de prestacions en relació amb els programes individuals d'atenció assoleix una xifra de 35.221 persones, la qual cosa suposa un augment de més de 10.000 persones respecte a l'any anterior. Per illes, Mallorca acumula la major, amb una proporció de 81,7 %; a Menorca és del 9,1 %; Eivissa, del 8,6 %, i Formentera, del 0,6 %. (Vegeu el quadre IIIA-7.12.)

Els serveis més comuns són les prestacions econòmiques per a cures a l'entorn familiar, amb 14.776 resolucions (42 %), tot i que es detecta un descens d'un 10 % respecte a les dades de l'any anterior. La segona prestació és la que correspon als serveis de teleassistència, amb 3.725 beneficiaris (19,3 %), xifra que ha augmentat lleugerament respecte a l'any anterior.

En segon lloc, trobam els serveis d'atenció residencial, amb 2.846 resolucions reconegudes (8,1 %), fet que representa un augment d'un centenar de persones. A continuació, els serveis que acumulen una xifra rellevant de prestacions reconegudes són els serveis de promoció de l'autonomia personal, amb 2.262 resolucions (6,4 %), una quantitat que presenta un descens de 300 persones respecte a l'any anterior.

D'altra banda, continuen els serveis de centres de dia i nit, amb 1.920 prestacions (5,5 %), que augmenta en gairebé 300 persones respecte a l'any anterior. A continu-

ació se situen les prestacions econòmiques vinculades a serveis (831 beneficiaris) i les prestacions d'ajuda a domicili (1.024 beneficiaris) i que augmenten lleugerament el nombre de beneficiaris respecte al 2018.

Els beneficiaris de prestacions d'ajuda a domicili augmenten en gairebé 300 persones i les prestacions econòmiques vinculades a serveis augmenten en algunes desenes de persones. (Vegeu el quadre IIIA-7.12.)

En euros, les prestacions concedides en termes generals —és a dir, les nòmines mensuals per als beneficiaris sense especificar grau i nivell— arriben als 42.269.907 euros anuals, una quantitat superior als 37.612.308 euros de l'any anterior. L'augment de nòmines mensuals és, per tant, important i incrementa de manera considerable la despesa de l'Administració pública. Tot i això, en anys anteriors havia estat superior i també s'havia viscut una davallada el 2013 a causa de les restriccions pressupostàries estructurals lligades als plans d'austeritat que van afectar tots els serveis públics de les Balears i del conjunt de l'Estat.

El nombre total de beneficiaris de les nòmines el 2019 ha estat de 174.362, que corresponen a una mitjana de 14.530 per més, una xifra que augmenta en gairebé 2.000 persones mensuals respecte al 2018. La mitjana de l'import de les nòmines mensuals és de 242 euros, una quantitat que suposa menys de la meitat que la mitjana de 2010. (Vegeu el quadre IIIA-7.13.)

Pel que fa a les prestacions econòmiques, un dels reptes pendents en l'aplicació de la

lleï a les Illes Balears des dels inicis el 2008 és l'estabilització del reconeixement de les prestacions, ja que després d'onze anys de funcionament del sistema encara no s'ha aconseguit aquest objectiu. En els anys que venen s'ha de prestar especial atenció a fer efectives les diferents situacions de dependència i assolir uns nivells de finançament capaços de respondre a totes les fases del procés en el seu conjunt.

7.4.1.5. Evolució de la dependència segons graus

Cal recordar que la Llei 39/2006 i el desenvolupament normatiu posterior preveia que el procés de resolució de la prestació passés per fases diverses de tramitació. Des del 2012, amb el real decret llei del mes de desembre, s'elimina la distinció de graus de valoració. En aquest procés de reconeixement de la dependència es poden considerar quatre grans fases amb característiques pròpies, de les quals es poden quantificar els efectius. En concret, parlem del registre de les sol·licituds, de la valoració tècnica, de les resolucions corresponents i de l'acord entre usuaris i Administració en relació amb el pla individual d'atenció (PIA).

És important quantificar els efectius de cada fase per observar l'eficàcia de la gestió de desplegament i també saber com repercuteix en cada fase l'evolució de la demanda.

El 2019, per a les tres primeres fases, hi va haver un augment de la tramitació. Aquest increment confirmava l'esforç de normalització del procediment administratiu, per agilitzar al màxim les respostes a cada fase i

procurar reduir a un temps raonable la gestió de cada expedient. Enguany, tot i que temporalment es tracta d'una fase mitjana d'aplicació del procés, encara es detecten situacions en què és necessari absorbir l'impacte de la demanda generada per la implantació de la llei, ja que el 2019, com el 2009, encara s'han detectat més valoracions que sol·licituds s'han registrat.

Les dades del 2019 presenten la tendència següent, que és similar als anys anteriors: el nombre de valoracions (10.132) és superior a les sol·licituds (7.869), en ambdós casos les dades de 2019 representen gairebé un miler més de casos que les de 2018. (Vegeu el quadre IIIA-7.14.)

Val a dir de nou que quant a l'evolució d'aplicació de la llei per al 2019 sembla que el sistema s'estabilitza després d'un període d'estancament entre el 2013 i el 2015.

7.5.

PLACES DEL CATÀLEG DELS SERVEIS DE DEPENDÈNCIA I PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA

Una vegada més, hem de subratllar que el desenvolupament de la Llei 39/2006, especialment de l'article 14 i següents, comporta que les administracions públiques tinguin a disposició de la ciutadania amb dret reconegut de situació de dependència les prestacions necessàries per atendre tant la promoció de l'autonomia com l'atenció a la dependència. La naturalesa de les prestacions pot tenir caràcter

de servei o econòmic. Així mateix, la llei en planteja els prioritaris i explicita que «es prestaran a través de l'oferta pública de la Xarxa de Serveis Socials per les comunitats autònomes respectives mitjançant centres i serveis públics o privats concertats i degudament acreditats».

Els titulars de les places poden ser les entitats municipals, els consells insulars, les entitats associatives del tercer sector i la Fundació Balear de la Dependència-Direcció General d'Atenció a la Dependència (FBD/DGAD). En total, gestionen 141 serveis, especialment residències i centres de dia per a gent gran. Concretament es tracta de 57 centres de dia per a gent gran, 45 residències per a gent gran, 27 habitatges tutelats, 9 centres ocupacionals i 3 centres per a persones en situació de discapacitat.

El catàleg de serveis de dependència i promoció de l'autonomia inclou diferents tipus de prestacions econòmiques que s'estructuren en tres tipus diferents: les prestacions no contributives; les prestacions destinades a les persones en situació de minusvalidesa, i altres tipus d'ajuts o subvencions, com poden ser els programes d'estades temporals.

Per illes, Mallorca és beneficiària del 77,9% de recursos; Menorca, de l'11,1%; Eivissa, del 10,2%, i Formentera, d'un 0,8%.

El Govern de les Illes Balears el 2019 ha disposat de 3.617 places residencials i de centre de dia per a majors de 65 anys de la Xarxa Pública d'Atenció a la Dependència, una quantitat superior en 500 places respecte a la registrada el 2018.

El nombre de places residencials de centres de dia per a majors de 65 anys, que inclou tant les places públiques com privades, arriba a les 3.617. Per illes, Mallorca té 2.817 places, Menorca té 400 places, a Eivissa es registren 370 places i Formentera en disposa de 30. (Vegeu el quadre IIIA-7.15.)

En definitiva, sembla rellevant tenir en compte que la capacitat d'una societat per gestionar les noves necessitats de la població és essencial. En aquest cas, es tracta d'una necessitat vital, com és la cura i atenció de les persones en situació de dependència.

Per tant, per fer front a l'allargament de la vida i a la millora de les condicions de vida de les persones, així com l'envelliment progressiu de la població, hem de tenir com a repte —en tant que societat avançada— el manteniment i la millora dels serveis públics d'atenció a les situacions de dependència. Només així es pot garantir que la població en el seu conjunt té la capacitat d'accedir de manera igualitària i universal als serveis destinats a la cura i la promoció de l'autonomia de les persones per continuar construint una societat més justa.

Cal assumir que el desplegament d'aquesta llei ha establert les bases d'un sistema que, encara que complex i singular, ha permès millorar els drets d'atenció a la dependència en comparació amb els drets reconeguts amb anterioritat a l'aprovació de la LAPAD.

En aquest sentit, i tenint en compte el context difícil que es presenta a partir de 2020, caldrà afrontar una sèrie de reptes

per garantir unes condicions de vida digna per a la població més vulnerable del nostre territori. Aquests reptes, a més, s'han de centrar en la coordinació sociosanitària de les àrees de serveis socials, benestar social i salut de les institucions estatals i regionals, la prioritització de la qualitat dels serveis davant de les prestacions, així com reforçar l'esforç perdut d'inversió en dependència durant els anys de recessió econòmica per pal·liar l'impacte que la reducció de fons públics va generar a les persones dependents en situació d'exclusió social.